

Yrittäjäkolmikko kehittää geenitestejä kuluttajille

■ ”Geenitutkimuksen tulokset on saatava hyödyttämään tavallisia ihmisiä.” Näin perustelee filosofian tohtori Tero Ylisaukko-oja harppaustaan täyspäiväiseksi yrittäjäksi geenitestejä kehittävään olulaisyritykseen.

Siirtyminen Pfizer Oy:stä GeneCodebook Oy:n teknologiajohtajaksi viime keväänä ei ollut Tero Ylisaukko-ojalle hyppy tuntemattomaan, sillä hän on yksi yhtiön kolmesta perustajasta. Kaksi muuta ovat yhtiön lääketieteellinen johtaja Joni Turunen ja toimitusjohtaja Niina Saarinen, joka jakaa myös siviilielämän Ylisaukko-ojan kanssa.

”Minä meistä enemmän yrittän joskus puhua työasioista kotona, mutta Niina toppuuttelee”, 34-vuotias Ylisaukko-oja naurahtaa. Kahden lapsen ja koiran uusperheessä puheenaiheita riittää muutenkin.

Autismin juuret

Ylisaukko-ojan intohimo geenitutkimukseen sinetöityi vuonna 2005 valmistuneessa väitöstyössä, jossa hän tutki autismin kirjon molekyyli-genetiikkaa. Leena Palotien ohjauksessa valmistunut väitöskirja vahvisti, että autismi on vahvasti geneettinen sairaus, jonka taustalla on mutaatioita useissa geneeissä.

”Puheet jääkaappiäideistä ja kolmoisrokotteesta voidaan unohtaa”, kuittaa Ylisaukko-oja sitkeät harhaluulot autismin syntysyistä.

”Sukututkimusten ja kirkonkirjojen avulla pystyimme jäljittämään suomalaisen autismin juuret 1600-luvulle asti tietylle rautalammilaiselle maatilalle. Jos olisimme päässeet vielä pari sukupolvea taaksepäin, olisimme saaneet nimet taudin suomalaisille esivanhemmille.”

Voisiko autismia testata tu-

levaisuudessa geenitesteillä?

”Periaatteessa kyllä, mutta testissä pitäisi kyetä testaamaan useita geenimuunnoksia samaan aikaan. Kun tietämys kasvaa ja teknologia kehittyy ja halpenee, se on mahdollista”, Ylisaukko-oja arvioi.

Vastuu tiedosta

Yrittäjäkolmikko toi viime keväänä markkinoille ensimmäiset kotimaiset geenitestit. Nyt valikoimassa on viisi testiä, joilla voidaan testata laktoosi-intoleranssia, laskimotukosriskiä, alttiutta saada lihasvaurioita kolesterolilääkkeistä, silmänpohjan ikärappeumaa ja kykyä karvauuden maistamiseen.

Viimeksi mainitun Ylisaukko-oja luokittelee mukava tietää -testiksi esimerkiksi viininharastajille. Neljä muuta sen sijaan tarjoavat kuluttajille mah-

dollisuuden vaikuttaa omaan terveyteensä elintapavalinnoilla tai lääkityksellä.

Kotitestissä kuluttaja ottaa dna-näytteen vanupuikolla poskensa sisäpinnasta ja postittaa näytteen palautuskuoreensa. Näyte päätyy tallinnalaiseen diagnostiikkalaboratorioon, ja paluupostissa asiakas saa testitulokset ja infopakettin tulosten merkityksestä.

”On tärkeää, että asiakas saa riittävän ja relevantin tiedon testin tuloksista. Mietimme jokaisen testin kohdalla, millaista tietoa tuloksista on syytä tarjota ja kenelle testi on suunnattu.”

Kuluttajatestien lisäksi yhtiö kehittää ammatillaisille tarkoitettuja testejä. Syöpien ja Alzheimerin taudin kaltaiset sairaudet eivät sovi Ylisaukko-ojan mukaan testattaviksi kotona vaan lääkärin valvonnassa.

Miten kotimaiset geenitestit

on otettu vastaan? ”Kuluttajat ovat olleet erittäin kiinnostuneita saamaan tietoa omasta perimästään. Sen sijaan tutkijoilta ja lääkäreiltä on tullut kritiikkiä”, Ylisaukko-oja sanoo ja myöntää pettyneensä keskustelun tasoon.

”Suomi on ollut pitkään geenitiedon eturintamassa. Jotta tieto saataisiin hyödyttämään tavallisia ihmisiä, tarvitaan yksityisiä toimijoita tuottamaan tutkimuksen tuloksia. Toivomme saavamme perinnöllisyyslääkäreitä mukaan yhteistyöhön.”

Ylisaukko-oja toivoo alalle sääntelyä, joka estäisi laaduttomien yritysten toiminnan. ”Tätä nykyä kuka tahansa voi perustaa alan yrityksen ja kaupitella millaisia testejä vain. Toivottavasti tähän tulee muutos.” □

Leena Laitinen

Joni Turunen

Genecodebook voitti hiljattain alueellisen Tuottava idea 2011 -kilpailun. ”Seuraavaksi tuomme valikoimaamme testit, joilla voi testata, onko omissa geneeissä enemmän itä- vai länsisuomalaista perimää ja mistä päin maailmaa omat sukujuuret ovat peräisin”, Tero Ylisaukko-oja kertoo.